

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ «INSERT» У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ТОВАРОЗНАВСТВА І ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Анотація. Досліджено теоретичні аспекти поняття «педагогічна технологія», її відмінність від поняття методики. Автором запропоноване визначення поняття педагогічної технології формування правової компетентності майбутніх бакалаврів з товарознавства і торговельного підприємництва. Досліджено особливості когнітивного компонента правової компетентності. Автором зроблений висновок щодо актуальності педагогічної технології INSERT при формуванні критичного мислення студентів як основи здобуття навчальної інформації та її перетворення в знання. Автором досліджена технологія INSERT, її особливості та ключові деталі. Зроблений висновок про її актуальність із врахуванням психіко-фізіологічних та педагогічних досліджень.

Ключові слова: педагогічна технологія, INSERT, правова компетентність, бакалавр з товарознавства і торговельного підприємництва, критичне мислення, когнітивний компонент, класифікація мисленнєвих операцій Б. Блума.

Pedagogical technology «insert» in formation of legal competence of bachelor of commodities and commercial activities

Annotation. The theoretical aspects of the concept of «pedagogical technology», it differs from the concept of methodology were researched. The author proposed a definition of pedagogical technology of formation of legal competence of Bachelor of commodities and commercial activities. The features of the cognitive component of legal competence was researched. The author concluded on the relevance of educational technology INSERT in the formation of critical thinking of students as the basis of obtaining educational information and its transformation into knowledge. The author investigated technology INSERT, its key features and details. The conclusion of its relevance, taking into account the psychological, physiological and educational research.

Key words: pedagogical technology, INSERT, legal competence, Bachelor of commodities and commercial activities, critical thinking, cognitive component, thinking operations of B. Bloom classification.

Педагогічні технології є відображенням рівня дидактичного, педагогічного, інноваційного досвіду як конкретного викладача, так і системи освіти в цілому.

Використання активних, інноваційних педагогічних технологій, що підтвердили свою ефективність при формуванні правової компетентності є необхідною педагогічною умовою розвитку системи освіти.

Для формування розуміння поняття «педагогічна технологія» нам необхідно звернутися до поняття «технологія».

Як зазначає В. Безпалько: «Кожна діяльність може бути або технологією, або мистецтвом. Мистецтво базується на інтуїції, технологія – на досягненнях науки. З мистецтва все починається, технологією — закінчується, щоб потім все розпочати спочатку» [1, с. 5].

На думку С. Сисоевої теоретичне і практичне значення освітньої технології полягає у тому, що освітня технологія є ще одним системоутворювальним чинником освітнього процесу і освітньої діяльності, забезпечує їх цілісність, особистісну і соціально-економічну значущість [2, с. 128].

Г. Селевко визначає педагогічну технологію як систему функціонування всіх компонентів педагогічного процесу, який збудовано на науковій основі, запрограмованому у часі та просторі, та який приводить до передбачуваного результату [3, с. 22].

Але, варто відзначити, що незважаючи на численні наукові дослідження досі існують протиріччя та суперечки щодо розмежування понять педагогічна технологія і методика. Така ситуація, на нашу думку, склалася внаслідок недостатнього висвітлення питань щодо основних характеристик, змісту, класифікацій понять.

Виявлення взаємозв'язку понять «технологія» і «методика» виступає необхідною умовою визначення їх специфічної ролі в освітньому процесі навчального закладу.

«Якщо методика, — вважає В. Монахов, — в більшості випадків це сукупність рекомендацій по організації та проведенню навчального процесу, то педагогічну технологію відрізняє два принципових моменти:

- технологія — це гарантованість кінцевого результату;
- технологія — це проект майбутнього навчального процесу» [4, с. 16].

С. Сисоева зазначає, що технологія відрізняється від методик своєю відтворюваністю, стійкістю результатів, відсутністю багатьох «якщо» (якщо талановитий учитель, якщо здатні діти, гарні батьки...). У технологіях більш представлені процесуальний, кількісний і розрахунковий компоненти, у методиках — цільова, змістовна, якісна і варіативно-орієнтована сторони. У цьому контексті стійкість показників навчально-виховного процесу доцільно розглядати як характерологічну якість саме технології [2, с. 129].

Таким чином, можемо визначити педагогічну технологію формування правової компетентності майбутнього бакалавра з товарознавства і торговельного підприємництва як засіб реалізації дидактичної мети за допомогою певних форм роботи, на основі чітко визначених принципів і з дотримання визначених вимог.

Такими вимогами, на нашу думку, є:

- *наукоцентризм* (педагогічна технологія має базуватись на певній філософській концепції, а також мати психологічне, дидактичне і соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей);
- *системність* (педагогічна технологія повинна мати чіткий алгоритм, що пов'язує усі складові);
- *дієвість* (педагогічна технологія за своєю суттю є засобом досягнення освітніх цілей).

Нами визначені принципи проектування та реалізації педагогічних технологій формування правової компетентності майбутнього бакалавра з товарознавства і торговельного підприємництва. Ними є принципи:

- науковості, який вимагає використання достовірної інформації сучасної правової науки і практики,
- міжпредметних зв'язків, що передбачає використання ідей, принципів, концепцій суміжних галузей знань для формування всіх складових правової компетентності;
- зв'язку теорії з практикою, що вимагає від викладача побудови навчального матеріалу та занять таким чином, щоб студенту були зрозумілими результати навчання, можливість їх практичного застосування.
- індивідуалізації, що полягає у врахуванні викладачем індивідуальних особливостей студента при проектуванні освітнього процесу.
- мотивації, що ґрунтується на тому, що потреби особистості формують основу інтелектуальної цілеспрямованої діяльності людини, в тому числі і навчальної, і одночасно є джерелом активності особистості. Задоволення потреб пов'язано з мотивами, які спонукають людину до діяльності і стають формою прояву потреб [5, с. 28].

Правова компетентність майбутнього бакалавра з товарознавства і торговельного підприємництва, на нашу думку, складається з наступних складових: аксіологічного, гуманістичного, когнітивного, емпіричного та акмеологічного.

Когнітивний компонент правової компетентності майбутніх бакалаврів з товарознавства і торговельного підприємництва представлений теоретичними знаннями права в професійній сфері. Однак, не менш важливим поряд з теоретичними знаннями стає вміння осмислено працювати з інформацією, вміння виділяти в ній основні ідеї, бачити зв'язок між ними, відбирати необхідну і відкидати невірну інформацію, тобто, аналізувати і оцінювати її. Американський педагог і волонтер програми «Розвиток критичного мислення через читання та письмо» Д. Клустер виділяє п'ять основних пунктів в характеристиці критичного мислення: «По-перше, критичне мислення є мисленням самостійне ... критичним мислення може бути тільки тоді, коли воно носить індивідуальний характер ... По-друге, інформація є відправним, а аж ніяк не кінцевим пунктом критичного мислення ... По-третє, критичне мислення починається з постановки питань і з'ясування проблем, які потрібно вирішити ... По-четверте, критичне мислення прагне до переконливої аргументації ... і, нарешті, в -п'ята, критичне мислення є мисленням соціальне. Будь-яка думка перевіряється і відточується, коли нею діляться з іншими ...» [6, с. 37].

Першочерговим для викладача в освітньому процесі є не організація змісту навчальної інформації, а залучення студентів до розумових процесів, що забезпечують осмислене, саморегульоване оволодіння знаннями. Насправді, ефективність навчального процесу залежить від того, як студенти мислять, як вони опрацьовують отриману інформацію, набуті факти. На думку Гі Лефрансуа, навчальна діяльність набуває ефективності, якщо студенти усвідомлюють власний процес пізнання й осмислено застосовують необхідні когнітивні процеси для розуміння сутності явища, тобто організовують процес метапізнання [7, с. 146].

При розгляді навчальної інформації та обрання технології для її засвоєння варто акцентувати увагу також на наступних психічно-фізіологічних особливостях студентів.

Виділяють два основних види мнемонічних здібностей (здатностей до запам'ятовування): здатність до смислової переробки інформації і здатність до фіксації об'єкта, і три групи учнів по прояву їх типу асоціативного мислення. Перша група — візуали (або студенти-глядачі). Вони думають за допомогою зображень та картин. Найкраще вони сприймають інформацію, коли бачать зображення того, що вивчають; невеликий відсоток від цієї групи складають так звані «друковано-орієнтовані студенти», які найлегше засвоюють інформацію за допомогою читання. Друга група — аудіали (або студенти-слухачі). Вони легше сприймають слухові образи, через звуки — за допомогою музики або в процесі бесіди. Третя група — кінестетики (або «відчутні» студенти) — люди, які довіряють своїм відчуттям, найкраще вони сприймають інформацію, коли вони залучені в процес, знаходяться в русі, набувають досвіду і експериментують; їх часто називають також «рухово-тактильними». У дослідженнях зарубіжних педагогів існує наступна класифікація учнів: — 30 % учнів запам'ятовують хоча б 75 % того, що вони сприймають на слух в процесі звичайного навчання;

- 40 % засвоюють три чверті прочитаної або побаченої інформації; ці «зорові» учні бувають двох типів: одні краще обробляють інформацію у вигляді друкованих слів, інші запам'ятовують переважно те, що вони побачили, у вигляді діаграми або картинок;
- для 15 % учнів оптимальним є сприйняття інформації тактильне;

- ще 15 % учнів становлять ідеомоторний тип. Для них найкращим є навчання через фізичні дії.

Потрібно мати на увазі, що студент будь-якого типу в різних ситуаціях користується всіма трьома способами сприйняття світу, але у кожного є канал, який працює найактивніше [8, с. 85].

Педагог повинен розуміти, що все, що пояснюється їм, сприймається зовсім по-різному студентами з різними типами мислення.

Загалом, когнітивний компонент визначається як сукупність розумових операцій для виявлення сутнісних зв'язків в досліджуваному факті.

Класифікацію мисленнєвих операцій та результатів навчання в когнітивній сфері була розроблена Б. Блумом:

1. Запам'ятовування, знання (Remembering, Knowledge) — здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи цілісної теорії тощо).

2. Розуміння (Comprehension, Understanding) — здатність розуміти та інтерпретувати вивчене. Це означає уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворити словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань.

3. Застосування (Applying) — здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях, наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач.

4. Аналіз (Analysing) — здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних.

5. Синтез (Synthesis, Створення, Creating) — здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю.

6. Оцінювання (Evaluation, Evaluating) — здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі [9].

З огляду на те, що знання є інформацією, а мислення — роботою з інформацією нам необхідно здійснити проектування етапів роботи з інформацією, що буде здатна відображати рівень здатності студентів працювати з нею. Таким чином, на основі класифікації Б. Блума ми прийшли до наступних результатів в описі етапів роботи з інформацією:

1. Розпізнавати навчально-професійну інформацію.
2. Розрізнити відомі та невідомі факти.
3. Оцінювати необхідність до подальшого набуття знань.
4. Аналізувати інформацію.
5. Синтезувати інформацію.
6. Оцінювати інформацію.

Отже, для формування когнітивного компонента правової компетентності нам необхідно використати таку педагогічну технологію, що буде враховувати мнемонічні здібності студента та всі етапи роботи з інформацією. Такою технологією є INSERT — *Interactive Noting System of Effective Reading and Thinking* — інтерактивна система розмітки тексту для ефективного читання і роздумів.

Така технологія включає в себе наступні етапи:

1-й етап. Постановка цілей. Доповісти студентам мету навчального завдання, яке ставиться перед ними і полягає в кодифікації навчальної інформації (в нашому випадку, текста лекції з певної теми, що дається студентам в роздрукованому вигляді) для розуміння подальшої стратегії щодо необхідності роз'яснення інформації, уникнення додаткової акцентуації, необхідності пояснення певних принципів, теорій, що не розкриті в тексті лекції тощо. Мотивація студентів до виконання завдання шляхом акцентуації уваги, на необхідності набуття навичок тайм-менеджменту, що зекономить час та зробить лекцію продуктивною та адаптивною до навчально-професійних потреб студентів.

2-й етап. Студентам пропонується система маркування тексту, яка дозволяє розділити інформацію в такий спосіб:

- Знак «галочка» (V) — відзначте в тексті вже відому вам інформацію;
- Знак «плюс» (+) — відзначте нову інформацію;
- Знак «мінус» (-) — відзначається те, що йде врозріз з наявними у вас уявленнями, то, про що ви думали інакше;
- Знак «питання» (?) — відзначається те, що залишилося незрозумілим і вимагає додаткового вивчення і розуміння, то, про що ви б хотіли дізнатися докладніше.
- Знак «знак оклику» (!) — відзначається те, що викликало інтерес і бажання дізнатися про це більше.

Важливо забезпечити студентів з копією символів і розшифровкою їх значення. (доступні екземпляри можуть також бути розміщені на стіні як плакат або роздані студентам індивідуально).

3-й етап. Читання студентами тексту лекції.

При читанні зручно заповнювати таблицю, що має наступний вигляд або робити маркування на полях роздрукованої лекції:

Розділ 4

Психолого-педагогічні основи впровадження сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик навчання і виховання студентів вищих навчальних закладів

V (знав)	- (нове або таке, що суперечить моїм знань)	+ (цікаво)	? (незрозуміло, є питання)	! (хочу дізнатися більше)

4-й етап. Спільне обговорення записів, внесених студентами в таблицю.

Важливим етапом роботи є обговорення. Систематизувавши інформацію у таблицю, студент може повернутися до своїх початкових нотатків, згадати, що він знав по даній темі раніше.

Для заповнення таблиці студентам доведеться знову повернутися до тексту. Таким чином, викладач забезпечує зосереджене читання тексту.

Отже, технологія INSERT робить зримими процес накопичення інформації. Дана технологія сприяє розвитку критичного мислення, є засобом відстеження розуміння навчального матеріалу. Одночасно за допомогою таблиці INSERT викладач може орієнтуватися у рівні існуючих правових знань, мотивації до набуття правової інформації, існуючих складнощах при розумінні та використанні того чи іншого терміну.

Література:

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – М. : Педагогика, 1990. – 184 с.
2. Сисоева С. О. Педагогичні технології: коротка характеристика сутнісних ознак // Педагогічний процес: теорія та практика. – 2006. – № 2. – С. 127-131.
3. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учеб. пособие. – М. : Народное образование, 1998.
4. Монахов В. М. Введение в теорию педагогических технологий / В. М. Монахов. – Волгоград : Перемена, ВГПУ, 2006.
5. Заболоцький А.Ю. Виявлення педагогічних умов і критеріїв розвитку пізнавальної діяльності студентів дистанційної форми навчання. / А.Ю. Заболоцький // Молодь і ринок – № 6 (137). – Випуск 6. – С. 27-31.
6. Д. Клустер. Что такое критическое мышление? // Перемена: Международный журнал о развитии мышления через чтение и письмо. 2001, № 4, С. 36-40.
7. Ги Лефрансуа. Прикладная педагогическая психология. СПб., 2005.
8. Раздорская И. М., Раздорская О. В. Изучение ассоциативного мышления студента как предпосылка внедрения рефлексивно-креативного подхода к обучению иностранному языку // Концепт. – 2012. – № 9 (сентябрь). – ART 12121. – 0,4 п. л. – URL: <http://www.covenok.ru/ koncept/2012/12121.htm>.
9. Bloom B.S., (Ed.). 1956. Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals: Handbook I, cognitive domain. New York: Longman.